

Vergaderjaar 1988–1989

21 215

Wijziging van enkele wetten betreffende het doen vervallen van de eis van Nederlandschap voor bepaalde functies

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

In een aantal wettelijke bepalingen wordt de eis van Nederlandschap gesteld voor de vervulling van functies. Het onderhavige wetsvoorstel beoogt deze eis te laten vervallen voor die functies ten aanzien waarvan een zinvolle samenhang tussen deze eis en de functievervulling ontbreekt. Dit voorzover daarin niet reeds is voorzien in andere meer omvattende voorstellen tot wijziging van de desbetreffende wetten.

Dit wetsvoorstel is reeds aangekondigd in de stukken bij wetsvoorstel 19 076 strekkende tot intrekking van de wet van 4 juni 1858, regelende de benoembaarheid van vreemdelingen tot de landsbedieningen (Stb. 46). Deze wet van 1858 vermeldde, ingevolge de toenmalige Grondwet, de functies in welke vreemdelingen als ambtenaar konden worden aangesteld in overheidsdienst. In het licht van onder meer het huidige artikel 3 in de Grondwet betreffende de benoembaarheid in overheidsdienst, alsmede de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen (Sotgiu/Deutsche Bundespost, zaak 152-73; arrest van 12-2-1974, Jur. 1974-I, blz. 153 e.v.) is destijds voorgesteld de verouderde wet uit 1858 in te trekken (zie kamerstukken II 1984–85, 19 076, nr. 3, blz. 3–6). De Wet van 20 april 1988, houdende intrekking van de wet van 4 juni 1858, regelende de benoembaarheid van vreemdelingen tot landsbedieningen (Stb. 1988, 231) is inmiddels in werking getreden. De rechtspositie van niet-Nederlanders in overheidsdienst is daarmee in het algemeen in de Nederlandse wetgeving gelijkgesteld aan de rechtspositie van Nederlanders in dezelfde overheidsfuncties.

Daarmee is echter niet gezegd dat vreemdelingen tot elke overheidsfunctie toegang hebben.

Hierbij is artikel 48 van het EEG-verdrag, dat handelt over het vrij verkeer van werknemers, van belang. Het vierde lid van dat artikel doet de voorgaande leden niet van toepassing zijn op betrekkingen in overheidsdienst. Dit betekent onder meer dat de EEG-lidstaten deze functies kunnen voorbehouden aan degenen die de nationaliteit van de desbetreffende staat hebben. Blijkens jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen moet het begrip «overheidsdienst» eng worden opgevat. Hieronder vallen slechts de betrekkingen die, al dan niet rechtstreeks, deelneming aan de uitoefening van het openbaar gezag inhouden en die werkzaamheden omvatten, strekkende tot bescherming van de algemene belangen van de staat of van andere

openbare lichamen (België, zaak 149/79, arrest van 17 december 1980, Jur. 1980, blz. 3881 e.v. en 26 mei 1982, Jur. 1982. I, blz. 1845 e.v.).

Vreemdelingen die geen EG-onderdaan zijn worden in dit opzicht op gelijke voet behandeld. Onderscheid naar nationaliteit tussen niet-Nederlanders onderling lijkt ons hier niet gerechtvaardigd.

Bij het bovengenoemde wetsvoorstel 19 076 is een overzicht gegeven van de functies waarvoor in de Nederlandse wetgeving de nationaliteitseis is gesteld (nr. 3, blz. 9-11).

Voor veel van die functies is de nationaliteitseis relevant voor de goede uitoefening van de functie. Dit omdat het gaat om het vervullen van een van de wezenlijke taken van de staat, om functies waarin rechtstreeks publiek gezag over burgers wordt uitgeoefend alsmede functies die verband houden met de nationale belangen van met name de interne en externe veiligheid van de staat. Concreet zijn dit functies op het gebied van rechtspraak, het politieapparaat, het militaire apparaat, de vertegenwoordiging van Nederland in het buitenland en de vertrouwensfuncties. Wegens de relevantie van de nationaliteitseis voor de goede vervulling van die functie dient deze eis voor bedoelde functies te worden gehandhaafd. Dit is reeds uitgebreid aan de orde gekomen bij de behandeling van eerdervermeld wetsvoorstel 19 076 (nr. 3, blz. 4-9 en nr. 7, blz. 1-3).

Met betrekking tot de andere in het overzicht voorkomende functies echter menen wij dat genoemde eis kan vervallen. Dit is het geval waar naar ons oordeel een zinvolle samenhang tussen nationaliteitsvereiste en functievervulling ontbreekt.

In dit wetsvoorstel zijn die functies opgenomen waarvoor die samenhang ontbreekt, en in het dientengevolge doen vervallen van de nationaliteitseis nog niet is voorzien in enig ander wetsvoorstel. Het betreft hier de volgende functies:

- bestuurder van de spoorwegdiensten (momenteel moet minstens één van deze bestuurders Nederlander zijn),
- voorzitter, lid of plaatsvervangend lid van het bestuur van de Sociale Verzekeringsbank,
- lid of plaatsvervangend lid van de Sociaal-Economische Raad,
- voorzitter, lid of plaatsvervangend lid van de Sociale Verzekeringsraad,
- voorzitter, lid of plaatsvervangend lid van de huurcommissie.

Aangezien de voorzitter van de Sociaal-Economische Raad (SER) uit de leden van de Raad wordt benoemd (art. 11 Wet op de bedrijfsorganisatie), zal, indien dit voorstel kracht van wet verkrijgt, eveneens voor de functie van voorzitter van de SER niet langer de eis van Nederlanderschap gelden.

Door wijziging van artikel 5, eerste lid, van de Wet op de bedrijfsorganisatie, dat de functie van (plv.) lid van de SER betreft, vervalt tevens de eis van Nederlanderschap voor de functie van voorzitter van een produkt-, van een hoofdbedrijf- of van een bedrijfschap en diens plaatsvervangers. Ingevolge artikel 81 van de Wet op de bedrijfsorganisatie is onder meer artikel 5 van die wet op laatstgenoemde functies van overeenkomstige toepassing.

In een aantal specifieke wetsvoorstellen is reeds voorzien in het laten vervallen van de eis van Nederlanderschap voor bepaalde functies. Voor secretaris van de gemeente en griffier van Provinciale Staten wordt geen nationaliteitseis meer gesteld in de voorstellen tot herziening van de Gemeentewet en de Provinciewet (kamerstukken II 19 403 en 19 836). De functie van gemeente-ontvanger komt in het voorstel tot herziening van de Gemeentewet niet meer voor en daarmee dus ook niet meer de daarvoor gestelde nationaliteitseis. Beoogd wordt deze eis eveneens te doen vervallen voor de functie van ambtenaar van de burgerlijke stand.

Een voorstel tot regeling van die functie in het Burgerlijk Wetboek is in voorbereiding.

Voor de functie van lid en plaatsvervangend lid Ziekenfondsraad wordt het schrappen van de nationaliteitseis voorgesteld bij een in voorbereiding zijnde wijziging van de Ziekenfondswet. Voor een aantal andere functies die in het genoemde overzicht voorkomen, is de eis van Nederlanderschap reeds vervallen. Het betreft hier: lid Centrale Beleggingsraad, lid PTT-raad en de functies ten behoeve van het loodsen.

Eerstgenoemde functie is vervallen wegens intrekking van de Beleggingswet (Stb. 1988, 562). De als tweede genoemde functie is vervallen wegens opheffing van de PTT-raad ingevolge de Machtigingswet PTT Nederland NV (Stb. 1988, 521). Ingevolge de Loodsenwet (Stb. 1988, 353) welke voorziet in verzelfstandiging van het loodsen, is de nationaliteitseis voor loodsen en ondersteunend personeel komen te vervallen.

Artikel 9 Spoorwegwet, artikel 7, eerste lid, van de Wet op de Sociale Verzekeringsbank, artikel 5, eerste lid, van de Wet op de Bedrijfsorganisatie alsmede artikel 36, eerste lid, van de Organisatiewet Sociale Verzekering bevatten tevens de eis van ingezetenschap. De bestaande, verouderde aanduiding van het land van ingezetenschap is in de artikelen I, II en IV verduidelijkt zonder dat op dit punt inhoudelijk iets is gewijzigd.

Artikel 7, eerste lid, van de Wet op de Sociale Verzekeringsbank, artikel 5, eerste lid, van de Wet op de Bedrijfsorganisatie, alsmede artikel 36, eerste lid, van de Organisatiewet Sociale Verzekering bevatten ook de eis dat de bedoelde personen niet van de uitoefening van het kiesrecht mogen zijn uitgesloten.

Voor alle duidelijkheid zij erop gewezen dat de gronden voor uitsluiting van het kiesrecht uitdrukkelijk in de Grondwet en de Kieswet zijn vermeld. Uitsluiting van het kiesrecht houdt niet in het niet-kiesgerechtigd zijn op grond van een andere nationaliteit. Het feit dat aan buitenlanders geen kiesrecht is verleend voor onder meer de Tweede Kamer vormt dus geen belemmering voor hun benoeming in bedoelde functies.

Dit voorstel strekt mede tot deregulering.

Het wetsvoorstel is voorgelegd aan de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken. Deze heeft zich met het voorstel verenigd.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
C. P. van Dijk

Het advies van de Raad van State wordt niet openbaar gemaakt op grond van het bepaalde in artikel 25a, derde lid, onder b, van de Wet op de Raad van State.